

Quan el mal ve d'Almansa...

Notes sobre la Guerra de Successió

Agustí Escrihuela,
membre de STEPV-IV i historiador

La Guerra de Successió s'inicia en 1701, després de la mort de Carles II, instigada per Anglaterra, defensora de la política d'equilibri europeu. La guerra comença com un conflicte europeu i amb posterioritat passarà a la Península. Concretament, en 1705 començaren les rebel·lions austracistes al País Valencià. Va ser Dènia, l'agost d'aquest any, després del desembarcament del destacat austracista

Joan Baptista Basset, la primera ciutat del País Valencià que va proclamar rei Carles III, l'arxiduc d'Àustria. La rebel·lió contra el Borbó anà escampant-se ràpidament per tot el Regne amb una gran rapidesa. Les causes que portaren el Regne de València a donar suport al bàndol austracista, bàsicament són tres:

- L'arxiduc Carles suposava la continuïtat de la Casa dels Àustria, i amb això la pervivència de l'ordre insti-

tucional existent des de la fundació del Regne de València per Jaume I, davant el centralisme i l'absolutisme borbònic personificat en la figura del seu pretendent, Felip d'Anjou, nét de Lluís XIV de França, màxim representant de l'absolutisme monàrquic a Europa.

- Un altre factor important d'oposició al nou monarca és el tradicional enfrontament entre la Corona d'Aragó i el Regne de França. Rivalitat que té l'origen en

l'edat mitjana i que, d'alguna manera, es veu agreujat amb el tractat dels Pirineus de 1659, en què el Rosselló, el Conflent i la Cerdanya passaven al domini francès. La frontera s'estableix als Pirineus, la Corona d'Aragó ha perdut la integritat territorial, en especial Catalunya. Altres factors s'uneixen per incrementar aquesta animadversió envers el que és francès: el bombardeig d'Alacant en 1691 per part de l'esquadra francesa. Finalment, el dar-

BATAIYA QUE SE DIO EN LOS CAMPOS DE ALMANSA POR LAS ARMAS DE LAS DOS CORONAS, CONTRA LAS DE LOS PORTUGUESES INGLESES, Y OLANDESES EL DIA 25 DE ABRIL DE 1709

rer element que cal tindre en compte és, a la primeria de la guerra, la prohibició de comerciar amb anglesos, holandesos i l'Imperi que fa que es perden mercats tradicionals per als comerciants, en benefici dels comerciants francesos.

- Per últim, la promesa d'abolició dels drets senyoriais feta pels emissaris de l'arxiduc Carles. Basant-se en aquesta promesa, els vassalls de les terres de senyoriu, van veure la possibilitat de plantejar una sèrie de reivindicacions davant de la noblesa terratinent. Va ser una mesura molt atractiva per als camperols valencians. En aquest sentit tenim que la revolta també té un component de revolta camperola. No va ser la causa més important, ja que, tot i no complir la promesa feta pels emissaris, la revolta austracista no va perdre força, no es donaren desercions entre els camperols. Aquesta promesa era molt difícil de complir. (En veritat això suposava buscar-se com a enemiga la noblesa i l'arxiduc no podia

posar-se en contra dels membres del seu estament social.)

El 25 d'abril de 1707, dos anys després de l'inici de la rebel·lió contra Felip d'Anjou, a Almansa, la desfeta de l'exèrcit austracista és total. Com diu la cançó d'Al Tall... l'exèrcit borbó, al de l'Àustria va vèncer d'un colp... Les restes de les tropes austracistes, i el mateix Carles III abandonen el País Valencià. Amb això, el camí cap a València queda lliure, sense resistència de cap mena. El Cap i Casal es va sotmetre ben prompte davant de la falta d'ajuda per part de l'exèrcit austracista, malmès després dels fets d'Almansa.

De tota manera la derrota d'Almansa, tot i obrir el camí cap a la conquesta del Regne de València no suposa la fi de la resistència de la facció austracista, com diu la Dra. Carmen Pérez Aparicio, ben al contrari ... *és el nucli de partida de la resistència austracista*. Apareixeran focus de resistència en algunes ciutats importants del Regne, fàcilment defensables, llocs on acabaran refugiant-se

molts dels principals austracistes. Són ciutats com Xàtiva, Alcoi, Dènia, Alacant, Morella. La resistència es dóna, bàsicament, com a reacció a la política repressiva del nou rei en el territori acabat de conquerir.

La derrota d'Almansa, tot i obrir el camí cap a la conquesta del Regne de València no suposa la fi de la resistència de la facció austracista

Que l'austracisme no perd espenta després d'Almansa també ho demostra el fet que encara trobarem dos intents de sublevació més al Regne de València contra el Borbó: un en 1708 i un altre de més important en 1710, que van fracassar. Tots dos intents en moments en els quals s'intensificava l'ofensiva borbònica a Catalunya. Hi havia, doncs, una relació permanent entre els austracis-

tes del Principat i del País Valencià.

Des d'un primer moment van quedar clares quines eren les intencions de Felip V envers els seus súbdits revoltats. Les tropes borbòniques entraren al País Valencià a sang i foc, com ho mostra la repressió sofrida per Xàtiva. Després de la conquesta de la ciutat de València, D'Asfeld encetarà el setge de Xàtiva que, després d'una ferotge defensa, haurà de rendir-se el 24 de maig. La resistència del castell encara durarà tres setmanes, fins al 12 de juny, en què, finalment, es rendeix. El càstig a tan ferotge defensa no es farà esperar, i si la defensa va ser acarnissada, més dura va ser la resposta del rei. El 17 de juny de 1707 s'executa l'ordre reial: la ciutat serà cremada, els seus habitants deportats, confiscats els seus béns i, per acabar-ho d'arredonir, la ciutat veurà canviat el nom pel de Colonia Nueva de San Felipe, nom que li perdurarà, oficialment, fins a les Corts de Cadis. De res van servir els intents, per part de la Diputació de la Generalitat i la mateixa ciutat, d'obtindre la supressió de l'ordre del rei, D'Asfeld va complir escrupolosament les ordres del rei. Es tractava que servira d'escarni i d'aquesta manera afeblir la resistència austracista. No va servir de res, ben al contrari, altres ciutats encara resistirien, com hem dit més amunt, més d'un any.

La repressió al País Valencià comença en el mateix moment en què les tropes borbòniques entren a les terres valencianes. Es caracteritza per ser la més cruenta de tots els Països Catalans. Tot i ser el territori que menys oposició presenta, el que més prompte cau en mans de l'exèrcit borbònic, a la rendició de València amb la finalitat

d'apaivagar els ànims del nou rei, és sobre el que caurà amb més contundència la ira de Felip V. I és que Quan el mal ve d'Almansa...

La primera mesura que pren el nou govern després de la conquesta de València, el 8 de maig de 1707, davant de la por d'una nova revolta i dins de l'estat de guerra que s'hi viu, és el desarmament general de tota la població. Tota la població té prohibida la possessió d'armes, sota pena de mort. Sembla que la població no va respondre de bon grat a l'ordre de lliurament de les armes i molts les amagaren. I d'Asfeld va ordenar l'escorcoll de cases.

Amb tot, 1708 serà un moment decisiu per a posar fi als focus de resistència antiborbònics. Aquest any Tortosa, clau en les comunicacions entre les places resistents del País Valencià i el Princi-

pat, cau en mans de l'exercit borbònic. Les comunicacions queden tallades i, en especial, Dènia i Alacant es veuen privades d'aprovisionament. El novembre d'aquest mateix any es rendirà Dènia i l'abril del 1709 ho farà Alacant.

Abundant en la repressió, el 29 de juny de 1707, dotze dies després de la crema de Xàtiva, Felip V dicta el Decret de Nova Planta. Al·legant el *justo derecho de conquista*. El Decret declarava abolits els furs i ordenava la implantació de les lleis castellanes. Aquesta mesura no va ser ben vista ni pels partidaris de l'arxiduc Carles, ni tampoc pels partidaris del Borbó. Tant maulets com botiflers protestaren davant de la mesura i demanaren la revocació del decret, que no va tindre lloc.

Acompanyant la nova legislació castellana s'introduïren els impostos castellans i les

contribucions especials de guerra. Tots ells se sumaren als impostos ja existents amb anterioritat, raó per la qual la càrrega fiscal a què quedaren sotmesos els valencians era insuportable. Tots aquests impostos tenien com a finalitat sufragar la guerra a Catalunya. Arribarà un punt en el qual la ciutat de València, davant de la impossibilitat de fer front a càrregues tan feixugues, elevarà la seua protesta al rei.

Un altre factor que particularitza la Nova Planta valenciana enfront de les de la resta dels Països Catalans és l'abolició total del dret privat valencià. Tant al Principat com a les Illes el dret privat serà respectat en part.

La persecució dels autracistes va fer que grups de dissidents es refugiaren a les muntanyes en llocs de difícil accés, eren els coneguts com

a miquelets. Aquests grups es dedicaren, entre altres coses, al bandolerisme: en aquest vessant les seues accions anaven dirigides a segrestar i robar els partidaris dels borbons, botiflers. Però també actuaren com a guerrilles i en aquest sentit el seu objectiu era atacar els combois d'aprovisionament de l'exèrcit borbònic. Aquestes partides estaven formades per maulets i les restes de l'exèrcit austracista que havien quedat aïllats durant la retirada.

S'ha de dir que, en tot moment, tant maulets, botiflers com les autoritats borbòniques valencianes intentaren restituir els furs i deslliurar-se de la legislació castellana. Fins i tot demanaren en diverses ocasions la restitució del dret privat valencià, aigual que passava al Principat i les Illes, però en cap moment van ser satisfetes aquestes reivindicacions. ■